

MŰVÉSZETI ÉLET

KÉT ISMERETLEN MUNKÁCSY-FESTMÉNY

Legutóbbi párizsi tartózkodásomnak egyik legizgalmasabb eseménye egy jövevő francia festőművész műtermében tett látogatásom volt, ahol váratlanul két egészen rendkívüli érdekességű Munkácsy-festményre, azonkívül egy kisebb tanulmányra és a mester néhány rajzra bukkantam.

A két festmény reprodukcióját itt közöljük. Az egyik *Krisztus a sziklásárban* (jel. alul jobbra: M. Munkácsy, 7. júni 1881, falra festve, nagysága 46 × 120 cm), a másik *Férfiarckép* (jel. alul jobbra: Munkácsy, vászon, nagysága 58 × 48 cm). Mindkettő kitűnő karban.

Tulajdonosok, M. R. D. úr, mindkét műre vonatkozólag a következő információt adta:

Munkácsy húzknál gyakori vendég volt. Egy alkalommal ott időztem (dejeuner előtt volt), a nagy műteremablak alatt a falnak mélyedésszerű kiképzése ragadta meg figyelmemt és fölkiáltott:

„Tiens, c'est comme un tombeau! Il faudrait peindre un Christ là dedans.”

Allig ejtven ki e szavakat, fogta fiatalabb művész kollégájának heverő palettáját s a szürke olajfestékekkel bevont falra biszterbarnával és fehérrel néhány perc alatt fölvezolta a képet. Az ábrázolás monochróm és a legegyszerűbb eszközökkel készült. Fehér festéke elfogyván, a test lányékrészét fedő gyolcs fényét krétafehérrel rakta föl, a felső jobb sarokban levő ajtónyíláson át látszó tájképi háttér az eszet nyelével vagy palettakéssel van a barnás alaphoz kikarcolva. Rajza az ihlet elevenségétől, közvetlenségétől duzzad. A megmerevült test fölépítésében monumentálisan egyszerű és igaz. Ez a festménytárgy bizonyára foglalkoztatta őt már korábban és talán még ráakadunk egy-egy természet után készült tanulmányra vagy

rajzra, amelyet ezúttal emlékezetből, szabadon fölhasznált. Figyeljünk a dátumra: 1881. Ez a „Krisztus Pálátus előtt” esztendeje. A két Krisztus-típus teljesen összevág. Nézzük a szemöldököknek, a homloknak ívelését, a jól karakterizált orr finom vonalát, a halálkín vergődésében nyitva maradt, elszorult alsó ajak mesterien kifejező erejét. A kar, a kéz rajza nem talán egy kissé elnagyolva, de ne feledjük, nem kész festményről, vázlatról van szó és ez mind olyan tökéletes, *rembrandt-i* erejű a maga nyers, közvetlen modorában.

A férfiképmásra vonatkozólag a következőket kell megjegyezni.

A festmény állítólag a mester Avenue de Villiers-i palotájának műtermében a kandalló fölött függött.** Kelekezésének történetét M. R. D. úr így adta elő.

Valaki Munkácsy környezetéből egy napon azt a megjegyzést tette, hogy a kandalló fölül egy Frans Hals arcképet kellene helyezni, az ott igen jó dekoratív hatást tenne. A mesternek tetszett a gondolat:

„Un Frans Hals? Vous avez raison, je m'en vais le peindre moi même.”

És úgy tett, amiként mondotta.

Az ábrázolt kordra nézve 42—45 évesnek látszik. Informátorunk szerint a művész baráti köréhez tartozhatott, művész-kollégái, esetleg tanítványai közül valaki. Típusa után ítélve nem magyar, inkább külföldi. Sedelmeyer, akihez e

* Ugyanazon tulajdonos a „Krisztus Pálátus előtt” totterezvártala (nagyság 30×30 cm következő alálással: Souvenir bien amical à Mme R. M. Munkácsy 1881). A művésznek kitűnő festő-memóriája volt. Ez a rajz is (ceruza, jollal ábrázolva) ott készült társalgás közben, hogy a jelenlevők kíváncsiságának kielégítésére, készülő festményéről fogalmat adjon. Tehát nem előtanulmány a festményhez.

** Ez az információ lehet, hogy tévedésen alapsz. A művészt műtermében ábrázoló, 1876-ból való festményen (amerikai magán tulajdonban), a kandalló fölött egy arcképnek alsó része a két kézrel és csipkés kézfővel látható. A viselőt lehet ugyanazon korból, de a két festmény nem azonos.

MUNKÁCSY MIHÁLY: UTCA.
Szépművészeti Múzeum.

ORSZ. M. KIE.
KÉPZŐMŰVESZETI
FŐISKOLA

tárgyban fölvilágosításért fordultam, pozitívet mondani nem tudott. Az arckép nem rendelésre készült, a művész önmagának festette: „une fantaisie d'artiste”. Technikájában semmi kisínyes, semmi iskolai és amellett, hogy tökéletesen befejezett, megőrizte az első impresszió üdőségét, a *routine* minden mellékeze nélkül, amiől pedig a modern portrál 1860 után ritkán mentes. A javorkorbeli férfi lelógó bajusza és gyér szakállá szökés, magas homlokát festőien omló barnás hajfürt fedí. Rendkívül életeli a szürkésbarna szemek intelligens nézése. A karnáció színezése kellemesen egyszerű. A ruházat sötétlen bítume-ös tónusával szemben a háttér világosabb árnyalatú. A színezés e puritán szűkszavúságát mesterien élénkíti a hab-szerűen fodrozó gallér fehérsége, az arany nyaklánc csillogó lénye, melyet egyetlen zseniális ecsetvonással rakott föl. Keletkezési ideje a 70-es évek végére vagy a 80-as évek elejére tehető.

Nem a kosztüm teszi, — számtalanszor festettek férfi- és női arcképeket történeti viseleiben — hanem az egészből kiáradó nagy művészi tartalom, hogy a festménnyel szemben a mult legnagyobb arcképfestő művészeire gondolunk. Frans Halsra? Talán. Van Dyckre? Teljes joggal. Velasquez és Tizian nevét említeni sem szentségtörés és mégis Munkácsy Mihály fejeződik ki minden ízében.

Igen. Ez a művészünk a legnagyobbak fajtájából való volt.

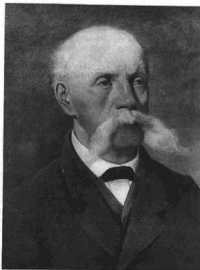
ROZSAFFY DEZSŐ.

MUNKÁCSY-KÉPEINK. Munkácsy Mihály-nak mintegy hatvanöt képe van Amerikában, néhány olyan is, melyet idehaza nem ismernek. Sedelmeyer, a művész párizsi impressziója ugyanis az alatt a fiz év alatt, ameddig szinte kizárólag Munkácsy művészetével foglalkozott, igen sok képét amerikai gyűjtőknél helyezte el. Ezek közül egy egész sorozatot *Kiss Emil* newyorki bankárnak sikerült összeszedni s így az ő gyűjteménye most a leggazdagabb Munkácsy-képekben. A gyűjtő szívességéből alkalmunk van e számban a mester néhány eddig ismeretlen vagy kevésbé ismert remekét bemutatni, de *Kiss Emil* úr tulajdonában van még a mesternak a „Parc Monceuban”, „Hímző nő”, „Tehénpásztor”, „Felolvasás” c. szaloninteriőrje, a „Siralomház” fialakijához készült fejtanulmány, s *Kiss Emil* úr azon van, hogy gyűjteményét Munkácsy-képekkel folyton szaporítsa. Az Amerikában levő Munkácsy-képek közt van a Wanemaker-csalód tulajdonában két főműve: „Krisztus Pilátus előtti” és a „Golgotha”, baltimorei magántu-

lajdonban a „Műteremben” (1876), azonkívül a philadelphiai Park-Museumban a Siralomház, továbbá a newyorki Lennox-könyvtárban a „Milton”, a Metropolitan-Museum-ban a „Zene-szalón” és a „Zalógház” s Munkácsy-kép van a detroit, bostoni és sanfranciscói múzeumokban is. A Stransky-gyűjteményben pedig a „Pihenő cigányok” című hatalmas képe, melynek tanulmánya idehaza van, Lederer Arthúr úr tulajdonában, — a művész 1873-ban festette s jelen számunkban közöljük. — Amerikában van továbbá számos arcképe, melyeket Munkácsy Párizsban és rövid amerikai tartózkodása alatt festett. Nagy érdeklődéssel vetjük tehát annak a híré, hogy a jövő évi philadelphiai világiállításra egybe akarják gyűjteni az összes, Amerikában levő, Munkácsy-képeket. Ha ez a terv sikerül, nemcsak Munkácsy hírneve fog új fényt kapni, de lehetővé válik alaposan tanulmányozni művészetét, mert Amerikában élete minden korszakából találhatók alkotásai. Itt említjük meg, hogy *Kiss Emil* úr gyűjteménye nemcsak Munkácsy-képekben pártatlanul gazdag, hanem más magyar remekművekben is. Lesz alkalmunk e gyűjteményt közelebbről ismertetni, most csak felsoroljuk a főbb műveket: *Szekely Bertalan*: Az anya arcképe, *Lotz Károly*: Női arckép, *Markó Károly*: Heroikus tájkép, *Donát*: Férflarckép, *Szinyei Marse Pál*: Balatonai partérszlet, *Kupeczky*: Ónarc-kép, *László Fülöp*: Bolgár nő, *Fényes Adolf*: Nagyapó öröme, *Halmi Artúr*: Női fej.

Munkácsy Mihály műveiből jelen számunkban közölt képek tulajdonosait még a következőkben soroljuk fel: A színes mellékletben közölt vízfestmény a *Szépművészeti Múzeumé*. Ugyancsak a *Szépművészeti Múzeumé* a Parkban és Virágcsendélet c. képek, mindkettő az újabb szerzemények közé tartozik. Az Utca és Tanulmány a Siralomházhoz festmények, a Tanulmányfei, a két tájkép-tollrajz, a Vázlatkönyvből közölt rajz mind a *Szépművészeti Múzeumé*. Bárá *Hatvany Ferenc* tulajdona a Zalógházhoz készült tanulmány, *Schuller Gusztáv* a Kovácslegény, ami hasonlóképp a Zalógházhoz készült tanulmány. *Hartmann József* a Szenámszékér c. festmény, *Reök Istváné* az Ónarc-kép, dr. *Majovszky Pálé* a Séta az erdőben c. festmény, a Tépécsinálókhoz s a Délutánú látogatáshoz készült rajz. Német magántulajdonban van a Búcsúbeszélgetés c. festmény és a Férflarckép c. festmény. Dr. *Dési Gézéd* a Baba látogatáshoz készült tollrajz, a *Vidovszky-csaladé* a Vidovszky-mama c. arckép, az *Ernst-Múzeum* tulajdona az Ujjonozás színerajza, Bárá *Kohner Adolff* a Köpülő asszony c. festmény, *Lederer Artúr* a Sátorozó cigányok c. festmény, *Ernst Vilmosé* a Mosónók c. festmény.

A MAGYAR ORSZÁGOS KÉPNEMZŐMŰVÉSZETI TANÁCS az elmúlt hónapban teljes ülést tartott, hogy az 1924. évi XXVI. törvény-

MUNKÁCSY MIHÁLY: ARCKÉP. 1867.

cikk 13. §-a értelmében a székesfőváros törvényhatósági bizottságában biztosított egy helyre az előzetes jelölést megéltse, amely jelöltek közül az államfő fogja a törvényhatósági bizottsági tagot kinevezni. A Tanács titkos szavazás útján a következőket jelölte: Kertész K. Róbert, Korb Flóris, Glatz Oszkár és Hülli Dezső. Ugyanezen tanácsülésen Haasz Aladár ügyvezető előadó beszámolt a Képzőművészeti Tanácsnak a legutóbbi félévben kifejtett működéséről. Ugyancsak tárgyalás alá került a nemzetközi Olimpiai Bizottság által állandó olimpiai éremre hirdetett nemzetközi pályázat ügye, úgyszintén határozott a Tanács a Lendvay-szobor elhelyezésére vonatkozó javaslat tárgyában.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT április havában tartotta *Lukács György* v. b. i. t. elnöklete alatt idei közgyűlését, melyen alapszabályait odamódosította, hogy ezentúl a Társulat művészi vezetését az állami aranyéremet és társulati díjat nyert művészek sorából alakított testület kezébe adja. A választmány tagjai közül a művészeket csak művészek, a műpártolókat kizárólag a műpártoló tagok fogják választani és a Társulat védnöke, József kir. herceg mellé előkelő közéleti férfiakból védnöki taná-

cstot szervez. Az igazgatói állásról lemondott báró *Kobner Adolf*, a közismert áldozatkész műbarát és kiváló műgyűjtő, ki több esztendő igazgatói működése alatt is csak rokonszenvenet és figyeletet szerzett magának az egész magyar művészletársadalom előtt. Helyébe *Wertheimer Adolf*, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank igazgatója lépett, a finom ízlésű amateur, kinek a magyar képzőművészet iránt való évtizedes, odaadó érdeklődése az ő megválasztását a Társulat életében szerencsés eseménynek tünteti föl.

A NEMZETI SZALÓN május 9-én tartotta évi közgyűlését. Meleg ünneplésben részesítették gróf *Andrássy Gyulát*, ki most töltötte be elnökségének huszonötödik esztendőjét és ez idő alatt nemcsak reprezentatív szerepet töltött be, hanem kiváló műérzékével és a magyar művészet iránti érzeti nagy szeretetével irányítója, legelső munkása volt a Nemzeti Szalónnak. A múlt évi beszámoló érdekes adata, hogy a Nemzeti Szalón 1924. évben 13 kiállítás rendezett, a mi a vezetőség agilitására mutat, viszont a mai nehéz viszonyok között sem lankadó munkakedvét jelenti az 1925. évi program, mely 18 kiállítás rendezését veszi tervbe. Az osztrák művészeknek május havában a kormányzó által a Nemzeti Szalónban

megnyitott kiállítását legközelebbi számunkban ismertetjük. Tervebe van véve a Nemzeti Szalon helyiségeiben a lengyel grafikusoknak, a Kéve Egyesületnek, a Céhbelieknek, a svéd és norvég művészeknek, valamint a Cennini-Társaságnak kiállítása.

A SZINYEI-TÁRSASÁGBÓL. Május elsején, *Munkácsy Mihály* halálának negyedszázados évfordulóján, a Magyar Tud. Akadémia ülésstermében emlékünnepeket rendezett a Szinyei Merse Pál Társaság. *Csók István* elnöki megnyitóját, *Lázár Béla* és *Rippel-Rónai József* ünnepi felolvásait teljes terjedelmükben közöljük. A termet ez ünnepi alkalommal zsűfórással megtöltötte az érdeklődő közönség, melynek sorailban a fővárosi művész- és műbarát társadalomnak szinte javát ott láttuk. Munkácsy rokonságából unokahúgai *ösv. Dirner Gusztávné* és *Zsilinszky Mihályné* jelentek meg. Képviseletet magukat a vallás- és közoktatásiügyi minisztérium, az Orsz. Képzőművészeti Tanács, a Képzőművészeti Társulat, a Nemzeti Szalon, a Céhbeliek és a Kéve művészegyesületek, az Iparművészeti Társulat, valamint a Képzőművészeti Főiskola, a Szinyei-Társaság ösztöndíjazottai közül *Emőd Aurél* és *Varga Nándor Lajos* megkezdtek tanulmányútjukat és már Párizsban vannak. *Förster Dénes* festőművész Olaszországba utazik, *Abavilág Vilmos* és *Vörös Béla* az ősszel kezdik meg párizsi tanulmányútjukat. A Társaság május hónapban tartott igazgatósági ülésén pártoló tagjai sorába hívta meg *Mariay Ödönt*, a kitünő írót, ki a képzőművészeti kritika terén is elismerésre méltó munkásságot fejt ki. — A május havi taggyűlés elhatározta a Szinyei-Társaság múzeumának létesítését. Ez a gyűjtemény elsősorban a Szinyei Merse Pálra és Lechner Ödönre vonatkozó, már egybegyűjtött és ezután gyűjtendő emlékeket, valamint a tagok önarcképeit foglalná magában; továbbá a magyar képzőművészet olyan kiváló alkotásait, melyeknek akár kvalitásuk, akár tárgyuk vagy szerzőjük révén műörténelmi jelentőségük van s amelyek a közgyűjtemények nem tudnak mind megszerezni és kiállítani. E gyűjtemény szabályzata most készül.

A BENCZÜR-TÁRSASÁGBÓL. Május hó elején tartotta idel évzáró taggyűlését a Benczür-Társaság. Az elmúlt évről szóló beszámolóiból értesülünk, hogy *Benczür Gyula* doláni sírmlékét Nógrád vármegye vette örök időkre gondozásába. Kiemelkedő eseménye volt a Társaság multi esztendő működésének a múlt év november havában rendezett első Benczür-ünnep, melyen *Karl Ritter von Marr* tartott felolvasást. A Társaság harmadik kiállítását f. é. márciusban rendezte a régi Múcsarmokban. Ösztöndíjpályázatán *Brenner Nándor* 17 millió, *Szolnoki Czinóber Miklós*

és *Udvary Pál* 5—5 millió külföldi ösztöndíjat nyertek. Egymilliósi tanulmányi jutalmat kapott *Friml Géza*, míg *Ernst Lajos* néhai Pentelei Molnár emlékére adományozott egymilliósi tanulmányi jutalmát *Szemere Lenke* nyerte el. Dícsérő elismerésben részesültek: *F. Dabás Rózsi*, *Emanuel Béla*, *Istókovits Kálmán*, *János Lajos*, *Jeney Viktor*, *Kapusi György*, *Lévay Lajos*. A közgyűlés a régi tisztikart újból megválasztotta és rendes taggá gróf *Bathány Gyula* festőművészt, *Róth Miksát*, az üvegfestő és mozaik művészt; tiszteleti taggá *Karl Ritter von Marr* és *Franz von Stuck* müncheni festőművész tanárokat, *Bartha Richardot*, a kabinetiroda főnökét, *Gerévich Tibor* egyet. tanárt, *Schötvöszky Bédát*, a nemzetgyűlés elnökét, *Sztranyavszky Sándort*, Nógrád vármegye főispánját és *Vélics Lajos* főkonzult; meghívott taggá *Gerő Ödönt*, *Mariay Ödönt* és *Siklóssy Lászlót*; pártoló tagul pedig *Fischel Jenőt*, dr. *Hübisch Györgyöt* és *Kalán Gyulát* választotta be. Az elnökség indítványára a közgyűlés elhatározta, hogy ezentúl az évi közgyűlés a *Benczür-Társaság érdemét* fogja adományozni, mellyel minden évben egy művész egész munkásságát fogják elismerésben részesíteni. E kitüntetést a Társaság tagjai azonban nem kaphatják. Végül a közgyűlés üdvözlőben jóshalmi Nemes Marcellt ábóli az alkotóiból, hogy Mányoky Rákóczi-képét a nemzetek ajándékozta. A Társaság tiszta vagyona 31 millió korona.

A MAGYAR BIBLIOPHIL TÁRSASÁG májusi választmányi ülését gróf Apponyi Sándor emlékeztetének szentelte. Vég Gyula elnök emlékeztet meg az egyesület nagyevű dísz-előkeről, aki élete munkásságával az egész nemzet halálját érdemelte ki. Hetven évi gyűjtő munka eredményét a Nemzeti Múzeumnak hagyományozta, ahol a gyönyörű gyűjtemény különtermekben nyer elhelyezést. A Magyar Bibliophil Társaság ez évben ünnepi fennállásának ötödik évfordulóját, mely alkalomra évkönyv kiadását tervezte. Most eredeti tervét módosítva, az évkönyv első folyamát gróf *Apponyi Sándor emlékalbummá* szűsítli ki. A szerkesztés munkáját Hóman Bálint, Vég Gyula és Reiter László vállalták, utóbbi a tipografiai elrendezést, valamint a nyomdal munkálatok felügyeletét is intézi. Tartalma a következők: Gróf Apponyi Albert vezetőkкке; Ferenczi Zoltán: Emlékeszé; Dézsi Lajos: Gróf Apponyi Sándor életrajza és gyűjteményének története; Hóman Bálint: Az adományozás története; Vég Gyula: A „Rariora et Preciosa” gyűjtemény leírása stb. A szövület gazdag illusztrációs anyag fogja élnkíteni. A M. B. T. eddigi kiadványait kizárólag tagjai számára nyomatta, az Apponyi-albumot azonban a tagok részére fentartott példányokon kívül még 100 darabot készített az

MUNKÁCSY MIHÁLY: A BABA LÁTOGATÓI C. KÉP TOLLRAJZA.

érdeklődőknek. Előjegyzési ára 10 aranykorona. Megkeresések a M. B. T.-hoz (Üllői-út 33.) intézendők.

JÁNOSHALMI NEMES MARCELL ÜNNEPLÉSE. Április havában Budapestre érkezett *Jánoshalmi Nemes Marcell*, Münchenben élő kiváló műgyűjtőnk, magával hozva *Mányoky Ádám* Rákóczi-képét, melyet a nemzetnek ajándékozott. A kép ünnepélyes bemutatása a Szépművészeti Múzeumban a társadalom, művész és politikai világ jeleséinek jelenlétében történt. Ez alkalommal a kormányzó és neje is megsemmisítették a képet és hosszan elbeszélgettek a kép nagylelkű ajándékozójával. Utána gróf *Kiebitsberg Károly* kultuszminiszter ebédet adott az Országos Kaszinóban Nemes Marcell tiszteletére. A kultuszminiszter felkösztönte vendégét, többek között ezeket mondta: „Külföldön a színházakat, könyvtárakat, múzeumokat fejedelmi áldozatkészség vagy az állam hozta létre. Ha nézzük a mi intézményeinket, azt látjuk, hogy a Nemzeti Színház a nemzet áldozatkészségéből keletkezett; a Nemzeti Múzeumot Széchenyi Ferenc; a Tudományos Akadémiát a bőkezű apának nagylelkű fia, Széchenyi István alapította. Szépművészeti Múzeumunkat az Esterházy hercegi nemzedék hozta létre, de még a két királyi kastély, a budai és a gödöllői is, a Grassalkovich hercegi

nemzedéknek köszönheti létrejöttét. Nálunk szokás panaszkodni a nemzeti áldozatkészség hiányáról. Szeretők idézni a „sed avenda non“-t. Ez tévedés. Ha nagy nemzeti étkedről volt szó, mindig akadnak nagy nemzeti mecénások. Ha a háború előtt mintha megcsappant volna is az áldozatkészség és mindent az államtól vártak, most ezt a szerencsétlen hazát jobban tudjuk szeretni. Az a férfi, aki elhozta egy neki kedves szerzeményét és azt letette a nemzet oltárára, ezzel az adományával, amelyet más adományaink sorozata előzött meg, belépett a magyar nemzet nagy mecénásai sorába. . . .” Itt említjük meg, hogy Mányoky Rákóczi-képe jelenleg a Szépművészeti Múzeum egy külön termében van kiállítva és Nemes Marcell óhajára tízezer koronás belépődíj mellett látható, mely a Képzőművészeti Főiskola ifjúsági menzájának támogatására fordítatik. Egy bőkezű névtelen, tekintettel a jótékony és kulturális célra, fél-millióval váltotta meg jegyét.

MŰVÉSZEZETÜNK A KÜLFÖLDÖN.

ERDÉLYI MŰVÉSZEK BUKARESTBEN. A bukaresti művészeti minisztérium által minden év május és június havában rendezett *Salonul Oficial* kiállításon, amely így címen már a másodikik, ez idén az erdélyi művészek közül is többen vettek részt. A zsűrizésre

PAÁL LÁSZLÓ: KAZLAK.

mintegy 1200 beküldött mű került, amelyek tömegéből 276 képet és 88 szobrot fogadtak el. A kiállításon az erdélyiek közül 16 festő és 4 szobrász 29 képpel és 14 szoborművel szerepelt, név szerint: Demian Anastasie, Floria George, Ács Ferenc, Hajós Károly, Ciupe Aurel, Isac Ivan, Kristóf Krantz Albert, Litéczky Endre, Liuba Corneli, Parizek Francise, Szolnay Sándor, Trucinsky Eugen, Tóth Gyula, Thorma János, Widmann Walter és Zolnay Géza festők, Diftert Elisabetta, Kaizler Carol, Rubletzky Géza és Timariu Joan szobrászok. Az idei kiállítás 100.000 leies nagydíjat Petruscu George bukaresti festőművész nyerte el.

A kiállítás elfogadó zsűrijébe a művészeti miniszter egyetlen magyar művészt hívott meg: Thorma Jánost Nagybányáról. A bukaresti hivatalos körök megkülönböztető figyelemmel fogadták a művészt, de legkedvesebbül érintette őt azoknak a fiatalabb bukaresti művészeknek a tüntetése, akik évek óta a nyári hónapokat, mint a bukaresti festőakadémia odaküldött ösztöndíjas növendékek, a Thorma vezetése alatt álló nagybányai iskolában töltik. Ezek a fiatal emberek s lányok, ériesülve nyári mesterük oltárától, a kiállítási palota előtt megvárják, nagy ellenzéssel, beszéddel üdvözölköznek s Thorma odaszó tanító munkájáért s nobilis bánásmódjáért ezúttal is tüntetve fejezték ki hálójukat s szeretetüket.

A kolozsvári „Keleti Újság” munkatársával folytatott beszélgetés folyamán Thorma

sajnálattal állapítja meg „hogy az erdélyi festők nem nyerték meg az első csatát Bukarestben... lebecsülték a bukaresti kiállítás nivóját, túlkönnyen vették feladatukat és nem küldték el igazán reprezentatív munkákat”. Rossz taktika volt előítélettel nézni a kiállítás elé. „A regéttbeli festők nagy része világot járt ember, éveket töltöttek el Párizsban és Németországban s a tanulás éveit nem tűntek el nyomtalanul a fejük fölött. Ezzel szemben a mi fiatal festőgenerációnk (az erdélyieket érti) a nyomasztó körülmények hatása alatt alig mozdulhatott ki szülőföldjéről s arra voltak utalva, hogy önmagukból merítsenek. Pedig haladni és fejlődni alapos és kitartó munka, ismeretek szerzése nélkül nem lehet.” (Keleti Újság 1925. április 17-i száma.)

Nagybányáról, amely pedig ma is a legnagyobb festőkolóniája Erdélynek, ketten, illetve hárman vettek részt képeikkel a kiállításon: Szolnay, a román fővárostól legtovább eső nagybányaikra anyagilag is nagy megterhelést jelent a bukaresti szereplés, mert a képek szállításánál a román állam semmi könnyítést nem ad a művészeknek. Ez volt eddig is egyik főoka, hogy a nagybányaiak nem állítottak ki Bukarestben, noha a román művészet intőzői ezt szívesen látták

volna. A nagybányai festők a jövő esztendei kiállításán külön csoportban együttesen öhailtádnák résztvenni, amint ezt régebben a budapesti Mácsarnokban is tették. (r.)

MILANO. *Rudnay Gyulának* a milánói Desaro-galeriában rendezett kiállításáról az olasz sajtó nagy elismeréssel nyilatkozik. Közülük a jeles kritikus, Alessandro de Stefani cikket, mely a torinói II Regnóban jelent meg:

„Rudnay Gyula volt a legutóbbi velencei kiállítás egyetlen, igazi fölfedezése: izenket képe és rézkarcsozata egy olyan kiemelkedő festői egyéniséget reprezentált, hogy a kritikusok csakúgy, mint a közönség, kénytelenek voltak figyelmükkel e magyar művész felé fordulni, aki zsenialitásának ilyen különös napfényével úgy szólván az ismeretlenség homályából bontakozott ki. Valójában azok, akik lelkismeretesebben kísérték figyelemmel a világ festőművészetének fejlődését, már ismerték az ő műveit és a külföldi fővárosokban már ismételtén fel-felbukkant neve, mint egy rendkívüli művészé, de szkepticizmusunknak szikéje volt egy kézzelfogható bizonyítékra, amelyet meg is kapott Velencében, de még ennél is jobban most Milanóban, abban a kollektív kiállításban, amelyet Rudnay a Galleria Pesaróban bemutat. Több mint száz műve van itt összegyűjtve a mesternek, hogy a festő fizionómiáját kiegészítse. Az a csodálat pedig, mely íranta Velencében született meg, még csak növekedett és teljesen kikristályosodott Milanóban, ahol Rudnay művészeté egész jelentőségében megnyilatkozik.

Első látásra klasszikus hatása van műveinek, mintha a legjobb idők egyik festője alkotta volna őket, akkor, midőn még igazi festőművészetet csináltak. — festőművészetet a technika akrobatamutatványai és a rajz elhanyagoltsága nélkül. De ezeknek a vásznanak első, majdnem múzeumi hatása eltűnik, ha az ember jobban belejók (zsel: összes effek-tusok a színek viszonyának valami egész új tudásától erednek, teive vannak biztos, festői bravúrral és az a klasszikus atmoszféra, mely első látásra oly kidomborodó, nem ered más-tól, mint az egész együttes harmóniájától, a komponálásnak attól a tudásától, mely Rud-naynak közös tulajdonsága a mi legnagyobb-jainkkal, különösen pedig Tintorettoval.

Bizonyos, hogy munkáiban különböző szim-patiák reuelölődnek: a spanyolokkal, főleg pedig Goyával az alakoknak a kép együttesé-ben való behelyezésében, a flamandok pedig mintha tulajdonképen mesterei volnának. Azt mondhatná az ember, hogy ő ugyanaz művé-szetében, mint ami életében: meglátogatta az összes fővárosokat, sokáig élt Párizsban, Ró-mában, de nem tanult meg egy szót sem fran-ciául, egy szót sem olaszul, semmit. Nem tud csak magyarul. Látni, hallani, igen, de nem ve-gyülni másokkal.

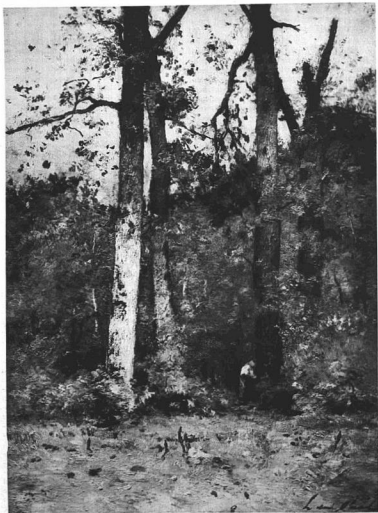
Ennélfogva nyersen megmaradt magyarnak: összes képei magyarországi jeleneteket vagy tájakat ábrázolnak és vásznait átfelekesíti egy úgy szólván vallásos szerelem a saját hazája iránt. A hazájuktól távol élő magyarokat va-lami állandó nosztalgia fogja el, megőrízve ma-gukban parasztaiknak, viharaltnak és tova-száguldó lovaiknak emlékét. Rudnay képeiben viszontlátnák hazájukat és nem érzik többé az elszakadás fájdalmait.

Rudnay arcképei olyanok, amelyek meg-ragadnak kifejező erejükkel, dús élettéljes-ségükkel és eszközkeinek egyszerűségével. Az első tereben itt van egy Ónarckép, közök-viseletben, mely a festő csontos, magányos alakját idézi fel, azt az embert, ki megszokta, hogy a saját maga és a Biblia társaságában éljen, teljesen átengedve magát a saját művé-szetének és távol a világi hírságoktól. Mellette ott van fia arcképe, olvasás közben, vörös zu-bonyban és fején tollas sapkával: egy elmélyedő, de dertült ifjú.

Két tanulmányfel, melyek a technika küllő-nös erejét és csodálatos tudását reuelölők, feleségének és unokahúgának képmásai. Ez a két kis vászon, valószínű ékességei a kiállítá-snak, hamar felkelik a gyakorlott szemű amatőrök csodálatát és vágyódását. Egy más-ik arckép egy öreg magyar parasztot ábr-ázol, csontos fejjel, szomorúan és gondol-kozva: csendes fájdalom árad ki ebből a fejből. Semmiféle politikai írás nem fejezhető ki jobban annak a magyarságnak fájalmát, mely idegen járom alatt kénytelen élni. Ennek a vég-zetes átoknak egész súlya hajtja meg ennek a parasztnak fáradt fejét annak a földnek rög-gel felé, melyet fátlyos szemei soha többé nem fognak látni.

Igen megragadó a Csavargó képe is, mezt-láb, rongyosan és lombán, nagyszerű típusa az élet kitaszítottjának, minden intelligencia nélkül pillantó szemével és álattiasan ki-elégült arckifejezéssel. Az arcképek között azonban legjobban dominálja legmagasabb-rendű festői erényeit a Szakállas öreg úr: ez a tulajdonképen kis festmény, a síkok egye-nességével óvadva, erőszakos eszközök nél-kül, úgy rajzbeli, mint fénybeli hatások keresése nélkül; az egész egy kissé elmosódottan megfestve, mint Carrière egynemű fest-ményén és a valőrök fokozódásával a köpe-nyen, ennek öreg és fakó szövetén, de ahol az ecsetnek semmiféle édeskedése, semmiféle részletekbe való belemélyedése nincs, hanem ahol minden az együttes. Egy ember, kinek életében és személyében csak egyetlen típus vonás van: ez a köpeny, ennek a köpenynek a színe. Felejtethetetlen festmény.

Megszámlálhatatlanok tájképei, közülük egyesek eleve név név néhány alkalmi figurá-val, mint például kicsány, távoli szekerrel, tűnő párokkal, más képeken pedig főalakok domináló csoportjaival, mint például a zug-

PAÁL LÁSZLÓ: ERDEI TISZTÁS.

ÖRSZ. M. KIR.
KÉPZŐMŰVESZETI
FŐISKOLA

gesztív erejű „Betyárok tanácskozása” című képen, mind harmonikus szürke és világos-kék színekben; és az aranyszínű „Velencei ünnep”, ahol a valóban olasz ég alatt néhány paraszti pár furulyaszóráll táncol, ez a kép, mely bizonyos hasonlóságot mutat Pietro Longhi legkiválóbb munkáival és a rajzban Goyára emlékeztet. Végültenek azok a tájképei, melyek csak abban a szélben élnek, mely végigfut rajtuk, a fenyegető viharban, a fáknak, mely őket benépesíti, ezek a törölmetszeten magyar tájak, amelyek *Rudnayt az eszet Petőfijévé teszik, mert hiszen mindketten ugyanazzal a hívvel zengték a magyar pusztát és azt a majdnem testi ragaszkodást, mellyel a magyar földje iránt válszeltek.*

Egyes vásznak vallásos tárgyúak, a klasszikusok módorában: egy „Peltáadás”, mely alakjainak kompozíciójában Tintorettonak, „San Marco csodája” című képre emlékeztet, és egy kis kép telve élettel, színnel és mozgással; ennél még sokkal dekoratívabb, némi olyan árnyalattal, mely Velasquezre emlékeztet, a „Keresztrefeszítés”.

Legnagyobb Rudnay Gyula járatossága a lovak mozgásának visszaadásában: a „Két lovas” nagy látvolságban úgy mozog a néző felé, hogy ez valóságos galopp. És valósággal száguldó gyorsaságúak azok a kis képek, melyek magyar parasztszekeret ábrázolnak, melyek elé két hatalmasan száguldó ló van fogva. Ebben a zsánerben azonban főműve Rudnaynak, mely egyébként egyes részkarcaiban is szerepel, a „Vágtató betyárok”, mely méltó volna, hogy bármelyik múzeumban a legnagyobb mesterek képei mellett szerepeljen, anélkül hogy ezektől eltérne.

Kevésbé meggyőző a művész legutóbbi modora: azzal vádoltatván, hogy túlságosan sötét, bitülmős színeket használ, mint például az „Éjszakai ünnep”-ben vagy a „Középkori lakomá”-ban, a festő átadta magát egy világos, átlátszó festői modernnak, melyből ez a kiállítás három példát mutat be: két tájképet, melyeknél a fényhatás túlzott, a fény, mely a könnyed kompozíciót dominálja, túlságos, és egy „Csavargó” a legmodernebb stílusban előadva, tagadhatatlan ügyességgel, de talán kissé kivetkőztetve formájából azt az eredeti festői őszinteséget, mellyel azt a jóval több és mélyebb bensőségleg megfestett „Öreg gondolkodó”-i előadta: itt mindent feláldoz a bravurnak, annak a vágnak, hogy megmutassa páratlan festői ügyességét, míg ott elhelyelt mély fájdalom nyilatkozott meg, melynek festői kifejezése a színek voltak, de a színek nem voltak a kezdet és a vég, hanem e kettő között állottak.

Rudnay még csak negyvennyolc éves és most áll erőinek teljében. Nem vakmerő lóslás azt állítani, hogy ő elhivatott korunk legnagyobb festői közt szerepelni, mert bizonyos, hogy ezt a legújabb modorát fel fogja adni,

hogy visszatérjen sajátos őszinteségéhez, mely egyébként is sokkal jobban megegyezik annak a földnek tónusával, melyet szeret, és melyet képeinek keretébe zárt, mintha meg akarná magát bosszulni ezáltal az idegeneknek, akik elrabolták és művészetének erejével vissza akarná szerezni. És látni fogjuk őt újabb műveket teremteni, megányosan és leszűrdődően, követni azt az utat, melyet hosszú, fájdalmas keresés után talált meg magának, de amelyik a jó út és amelyik mindig magasabbra lendül és vezet.”

VELENCE. A velencei kiállásról előző számunkban közölt bírálatok befejezésül közöljük most Ugo Nebbia „La XIV. Esposizione Internazionale d'arte della città di Venezia” c. könyvének a magyar kiállásról írt fejezetét:

„Magyarországot, jóllehet betűsorban utolsó helyre került a Velencében külön kiállással szereplő nemzetek között, az első hely illeté meg azért az egészséges szellemért, amelyel — szokásához híven — ezidén is részt vett a biennalé-n.

A többiek minél többet le akartak foglalni maguknak a rendelkezésre álló helyből, minél különbözőbb művészeket bemutatni, hogy ne mondjuk, minél eltröbböket, korra, kvalitásra, jellegre nézve. Mindig többé-kevésbé teljes szemelvényt akartak nyújtani, ami csak akkor tanulságos valamennyire, ha az embernek van értelme szétbontani a zagyva hangokat összetevő elemekre. A magyaroknak eleve nyilvánvalóan más volt: az, hogy *többet és kevés művészt jó formában bemutatni, mint merészen túlságos soknak bemutatására vállalkozni.* Ebben a magyar pavillonban, melyet Maróti Géza tervezett és immár jellegzetessé vált stílusban komponált és ékeztett — és ez a stílus annyi év után se bír unalmas lenni — valami megnyugtató, egységes szellem domborodik ki, — bármennyire hangosak is egy szűk körű művészcsoport különféle kifejezései — mert, ritka erény! szépen megférnek egymás mellett a sötétekek falon.

A művészek nagyrészt igen előnyösen ismeretek előtűntek, de azért még mindig érdekelnek; szerencsés kritikával válogatták ki őket. Volna főlük mit tanulni. Különböző odaát már régen megmutatták, minden művészi téren kifejtett erőteljes tevékenységük mellett, hogyan kell ezt a külföldön is megmutatni.

Megtanulhatjuk, hogy a magyar festészet irányát, amellyel hogy bizonyos értelemben Szinyei-Merse kiváltságos szelleméből merítenek modern inspirációt, — Szinyei-Merse neve alatt különben a budapesti helyi művészerők nagy része egyesült társasággá — különös lényegbeli és formális határozottsággal alakulnak ki, valami utóimpresszionisztikus jellegben, amelyet régi benyomások jóleső emlékei keresztül nagy erővel fejeznek ki.

MUNKÁCSY MIHÁLY: TANULMÁNYFEJE.
Szépművészeti Múzeum.

hatalmas színekkel megrakott palettával, mérész, velős ecsetkezeléssel, a fantáziának és motívumoknak gazdagságával tesznek konkrétabbá és mindebben, ha szoros értelemben vett stílus nem is jut kifejezésre, bizonyára megszólal egy eleven inspirációja fajnak jelleme.

Azért mondom ezt, mert a magyar festők, ha mindig szomjazták is az újdonságot, nem árulnak el semmi száraz, túltengő okoskodást, ami másutt úgy jellemzi a multhoz való visszatéréseket.

Revelációszamba megy például — bár éppen nem ismeretlenről van szó — az, amit ezidén Rudnay Gyula nyújt, ez a még fiatal művész, amennyiben későni jutott hírességre, még hazájában is, meglehetősen mozgalmas élet után; mozgalmas annyiban is, amennyiben komoly tanulmányokkal kutatta a saját festői koncepciójának súlypontját. Ha nem nagy, de mély és az alaknak és kompozíciónak mesteri megértésével felfogott képeit, biztos, pasztóz ecsetkezelését nézzük: a színnek valóságos drámai hatásával, erős tonalitásával, mely szereli a sötét hatást, a határozott vörös vagy kék színek jól kiegyensúlyozott érvényrehozásával vagy néha egyszerű, világos skálájával, a jól kihozott tömegekkel, a megmondott méretekkel, alacsony horizontokkal — Goyára, Rembrandtra,

Munkácsyra gondolunk; meg a flamandokra épügy, mint a velenceiekre. A modern magyar festőkre épügy, mint néhány münchenre — hogy azután ráfőjünk, hogy az egész valójában egy nagyon egyéni temperamentumba olvadt át, valami nemzeti bánat árnyékán, különböző, néha egészen apró, reminiscenciáktól felidézett fantázián keresztül, amelyet veleszületett őserő és piktóri képzettség támaszt alá, ezek együtt valósággal klasszikus bélyeget ütnek ennek a modern festőnek oeuvre-jére, amint ez a mostani tárlatra küldött képeinek leghatásosabbjain tényleg látható is. A *Kozákfejet*, a *Pásztorok táncát*, a *Madárdalt*, az ünnepélyes *Angyal üdvözlését* különös tisztelettel említem, bár elismerem, hogy Rudnay művészetének több elénk nyújtott terméke is mindig megfelel az ő valóban kivételes kvalitásainak.

Ugyanezt lehet mondani drámai és jól kontrasztosított metszetsorozatáról is, amelyek finomságban és jellegükben egyaránt szemléltetik, mennyire tanulmányozhatta és szerethette a régiakat, különösen Rembrandtot.

Vele szemben az ő társaságához éppen nem méltatlan művész foglal helyet, aki néha nem kevésbé érti a színeknek erejét, ha kihozott eredményeiben kevésbé mély is — jóllehet *Arcképe* (pipázó alak a könyvtár mélyén) igazán csodálatos és ötletes kifejezőerőre vall —:

PAÁL LÁSZLÓ: JEGENYÉK KÖZT.

ÖSSZ. M. KIR.
KÉPZŐMŰVESZETI
FŐISKOLA

Szőnyi István, akit helyes inspiráció, gyakran modern ízü, jóleső hatású, friss technikája jelleméz. A figurát épügy, mint a tájképet, az aktot úgy, mint az arcképet nagy formai biztonsággal tudja kezelni. Itt van többek között a *Vasútdílmoms*, a *Dunai táj*, mely jellemzőképességgel felfogva és színezve. Ezeket a képességeit néhány egyszerűbb intenzíven színezett figurális és plein-air akvarellépe, metszet- és rajz-sorozata is hirdeti, amelyek élénken tanuskodnak a művész kvallitásairól és arról, mennyire méltán foglal helyet azok között, akik odabenn szép egyetértésben képviselik az eleven magyar művészetet.

Azt mondom: egyetértésben, mert díszharmonikus hangot nem tapasztalni. Egyiknek paletteján vibrálnak a színek, néha szinte csak egy szín, gyakran tündöklő kontrasztok sötét vagy egészen fekete tonalitásban; a művész raffinátl modernségéről beszélnek, amely erőteljes vonásokban, a tömören felhordott festék szeszélyében, váraflan fébészakításokban, merész szögletekben, néha meg folyékony átlászó ecsetkezelésben; gyakrabban vasok, minden misztérium nélkül odacsapott vonásokban, de mindig hatásos tűzben, ügyesség- és merészségben mutatkozik. A kifejező merészség szintéziséből parasztlipusok, szent tárgyak, intérdírók, plein-air alakok, csendéletek, tájak, impressziók, fantáziák pattannak élénk: ekkora alakító bravúr tombolása mellett sem csökkenl mélységgel, az anyai fekete hatás és erős körvonalak és árnyak mellett is illetetlen fényességgel és ennyire általános, határozatlan külső megjelenés mellett sem változott értékű jellegben. Vaszary Jánosról beszélék, akit különös érdeklődéssel ismerünk fel újra, különös piktormérészetének változatos koncepcióival, avval a merészséggel és készséggel, amely azonban nem tolaakszik előtérbe, mert a színek eleven érzéke, kifejező erő támogatja, amelynek a kompozíció vibráló eredetisége ad alakot. Ennek a művésznek rajzaínál is érdemes megállapodni, amelyekre néha gyors, közvetlen színek vannak ráérezve és amelyek előtt érzi az ember, hogy nem expresszionista ízü modorral van dolga, hanem olyan kvallitással, mely ki bírja magát fejezni tüzzel, biztos lendüléttel, amit nem lehet erőltetett technikai készségnek nevezni.

Rippl-Rónal József az ismertebb, el kell ismerni, a legegységibb művészek közé tartozik. Iblétének forrásai korlátozottak; kifejező eszköz egészen egyszerűek. De mindig különösen hatásos módon tudja meghatározni gondolatait, mint az igazi művész, akinek nem sok kell, hogy mindent megmondjon, amit akar, és mindenkivel megértése magát. Világos és megérthető faktúra, pontos tonalitás, kifejező jellem, amely nem áru el forma után tapogatózó problémákat. Piktúrája nyilvánvalóan a francia impresszionisták ösvényéből ered, de ez az eredet szinte egészen elmosódott. Ma

Rippl-Rónainak mintha inkább követői volnának, mint elődei; olyan határozott a jellege. Ezt olvastuk le olajfestményeiről. Ma — kivéve a *Havas dílmoms*-t, amely a legegyszerűbb piktúrában se lehetne defniáltabb — ez csak egy csomó pasztelljében és rajzában jelenik meg: egyszerű és értelmes dolgok, amelyekre leg-helyesebb azt mondani, hogy legjobban a címük határozza meg mint kompozíció és mint festői teljesítmény. *Napsütötte nő*, *Gazdag ember*, *Fehérkesztyűs nő*, *Fehérkalapos nő*, *Pihenő asszony*, *Kis bestia*, és így tovább. Minden benne van. Azután néhány arckép, néhány téli hangulat, városrésztel, falusi konyha, rajzok természet után: mindennapi dolgai a mindennapi életnek, néhány pasztellal és ceruzavonással odavetve. De mennyi igazság, anélkül hogy verista volna, mennyi vibráló életlúsége a tónusnak és impresszionának, anélkül hogy impresszionista volna!

Ellenben van az impresszionistáknak egy korreklt és hatásos követője Matyasovszky-Zsolnay Lászlóban, akit színeiben mindig élénk, ecsetkezelésében, kompozíciójában finom. Néhány csendélete valósággal mintaszerű. De néhány alakja meg egy arcképe is elárulja a biztos tehetségű festőt, akinek technikája ügyes, tele szerencsés képességgel és mindig kiegyensúlyozottan gazdag a tónusa.

Mindenkép más jellegű, mint Fényes Adoll, akinek képei az övéi mellett vannak: ez a velencei tárlatokon fölsímert művész, aki mindig visszatér ide intenzív, szinte súlyos és különféle inspirációjú piktúráival, a korlatisztanak valósággal drámai erejével; gyakran mozgalmas, tömött masszákbán, sötét, szinte komor tónusban erőteljes koncepciójának kifejezésével; bizonyára keresi a hatást, amikor különös, éjszakai vagy havas litéképet ábrázol, szinte régi ízlésű színpadi romantikusságokat, mint a *Sziklavár*, felhőket, izolált lakkhelyeket, szomorú vagy mozgalmas csenákait; mindnyáját valami mosoly nélküli légkörben, olyan világban, amely lidércnyomássá válik, amelyben mintha valami félelmetes dolog kezdene eseményé sűrűsödni. Csupa olyan hatás, amelyel, mint mondom, nagy ügyességgel hoz létre, kifejezéses, nem minden reminiscenciától ment komolysággal: ami mindenkép mélyen festői tulajdonság és tisztelretremelő még akkor is, ha számunkra idegen ez a formanyelv, amelyel kifejezésre akarja hozni.

Ezért könnyen össze lehet egyeztetni ezt a művészetet a jól ismert Csók Istvánéval, aki pedig szintén erősen helyi jellegű. Csók István megint itt találjuk gazdag, értékes, szinte képes tónusaival, amelyek őt a színek költőjévé avatják, aki az íhlet legkülönbözőbb motívumait tudja énekelni ragyogó, zengő skálákban, aki szerencsés kézzel meg bírja találni a forrásokat a különféle jellegű, sőt különféle értékű munkák létrehozásához, mint amilyenek a mostan látható dolgai, de amelyek mind elég-

ségesek ahhoz, hogy megerősítsék az ő mesteri hírnevét, amit nálunk rég megszerzett.

Tehát hét festőművészt találunk, határozott jellegűt, akik révén megerősödik az a jó vélemény, amelyet a velencei tárlatokon évek óta alkotunk a fiatal magyar művészetéről.

Ha ez sem elég: az állásunk igazolására ott van a jól kiválasztott rézkarc-csoport, amely mindenkép mellő a pavillon legiobb darabjához. Itt vannak Aba-Novák, hatalmas, drámai erő, akinek jellemzésére elég a *Vízözön* című kompozícióját idézni; Simkovic és Patkó, a típusoknak és alakoknak biztos kezű, erőteljes tolmácsolói; Varga Nándor, aki Rembrandt műtermén át a technika és kifejezés dolgában a karc biztosított mesterévé lett.

És mellőök a megemlézésre az itt összegyűjtött és elég jól képviselt szobrázók is. Szentgyörgyitől, aki finom és korrekt a biztos kézzel mintözött szobraiban, Kisfaludi-Strobl-ig, akinek két jellegzetes márványa van itt; Damkö izléses terrakottáitól Medgyessy jól ritmizált kis bronzaiig; Luxnak fürgé és szellemes figurácskáitól Kalmár Elza sajátos, tisztán stilizált terrakotta, majolika és ezüstözött bronz alakjaiig. Aztán, hogy még említsék neveket: Telcs, Sídó, Pásztor; Beck Ö. Fülöp, aki Reményi Józseffel egy bőséges sorozat finom plakettet és érmet mutat be: mind kitűnőek stílusban; nagy érdeklődéssel lehet nézegetni őket. Amely érdeklődés aztán még a modern magyar dekoratív művészet izléses alkotásaira is kiterjed. Mint megszoktuk, ezúttal is jellegzetesen domborodik ki, mint pl. Borszéký egyszerű, népies edényeiben és terrakottáiban és Gádor István szellemes, modernül expresszionista agyagjaiban."

MAGYAROK MONZÁBAN. Az olaszok becsületesebbek voltak, mint a franciák, nem készílvén el, nem is nyitották meg a hirdetett terminusra a nemzetközi iparművészeti kiállítást. Így a magyarok, akik elsőnek és egyedül készülték el a kitűzött napra, pihenőben várják a kiállítás megnyitását. Míg a monzai királyi kastély többi termében még állványokat ácsolnak és ládákat feszítenek, abban a másodemeleli teremtorban, ami az ő részük, már csönd van és békeség s *Maróti Géza*, ki néhány hónap óta a rendezés munkáját végezte, nyugodtan várhatja míg a többiek is elkészülnek.

Összehasonlításra egyelőre nincs mód, de kétségtelen, hogy a magyar csoport együttes hatásban elsősorban a magyar ízlésről és művészi kultúráról állít ki nagyon jó bizonyítványt. Az egyetlen összehasonlításí lehetőség a nápolyi iparművészeti iskola csoportja és ez az összemérés éppen izlés dolgában, minden elfogultságtól menten, nagy távoiságot mutat a magyarok javára. Mindezek nyomán sok reményünk lehet rá, hogy ugyanolyan szép sikerrel szereplünk ez alkalommal ismét

ezen az internacionális konkurrencián, mint két esztendővel ezelőtt. Nem hozunk nagy és bő anyagot, de amink helyet kapott, az jó hatáshú és elrendezésben is az.

Alkalmas bevezetője a kiállításnak a folyosón elhelyezett plakátgyűjtemény. Művészei, Major, Vértes, Falus, Vadász, Pólya, magukban is internacionális értékek, ismert és akreditált nevek.

A kiállításhá két intérciut vitlünk: *Pogány* Móricnak úri szobáját, mely új megoldási kísérlet arra, hogy a modern lakás komfort és obllgát bűtorszükségleteit miként lehet ornamentikában és helyel-közlel formában is nemzetközi jellegűvé tenni, a népművészet és a magyar művészet multjának dekoratív elemelt használva fel. *Pogány* Móric jó szemee; és jó ízléssel tudta a magyar népművészet egész ornamentális gazdagságát átvenni ezekre a bútorokra, egyben tarkaságot úgy letemplanni, hogy modern intérciurben harmonikusán hason. A második intérciur a *Thék-gyáré*, jó munkájú és tetszetős ebédő.

Nagyon izléses és mutatós a kerámia-csoport terme, amelyben mindössze öt kis fali szekrény és két vitrin van. *Gádor, Ligeti, Zilzer* Hajnalka, a *Vásárhelyiek*, a *Keramogyár* és *Zsolnay* mutatja be külön-külön a maga európai nivójú termését. Külön szoba jut a magyar himzőiparnak, amelyben főleg a magyar népművészet ápolásával foglalkozó egyesületek ismert anyagot látjuk viszont.

Nem egészen iparművészeti jellegű, de érdekes *Maróti* terme skulpturái munkáival. Ennek a teremnek egyik legértékesebb darabja a mexikói színház híres üvegmenyezeteinek miniatűrje. Ugyancsak külön terme van *Simay*-nak, néhány szobra és sok rajza, amelyeket budapesti kiállításaírólagyrist ismertünk. Ezenkívül a magyar könyvművészetnek, illusztrációnak és tipografának néhány jó szemelvénye egészíti ki a magyar csoport bemutatkozását.

B. L.

LONDON. A „Studio”, az ismert angol művészeti folyóirat cikket közöl *Rudnay Gyula* művészetéről. A cikk a művés életrajzának rövid vázolósa után átér nemzeti elemektől áthatott művészetének tárgyalására, amely ép-úgy kifejezője a magyar faj lelkivilágának, mint *Petőfi* versei vagy *Liszt* zenéje. A lap két *Rudnay*-kép reprodukcióját is hozza.

VIDÉKI MŰZESUMOK.

VESZPRÉM VÁROSEBÁN május hó 24-én avatta föl ünnepies külsőségek között *Magyarország kormányzója* az új palotában elhelyezett vármegyei múzeumot. Az ünnepségre a múzeum jelentőségénél fogva nemcsak a vármegye egyházi, hivatalos és társadalmi vezérfeirai, hanem a *kormányzó* és *Klebsberg* Kúnó gróf kultuszminiszter kísé-

MLINKÁCSY MIHÁLY: TÁJKÉP. Tollrajz.

tében a magyar kultúrvilág számos tényezője jött el. A *Medgyasszay* István okleveles építész tervel alapján veszprémmegyei vörös homokkőből, gyönyörű kertben épült kétemeletes palota különösen sikerült gyakorlati megoldásával tűnik ki. A múzeum maga már több mint ötven éves, igazi fejlődése azonban a *Veszprémmegyei Múzeum-egyesület* megalakulása óta kezdődik. Ez az egyesület *Hornig* Károly báró bíboros, majd *Rott* Nándor püspök előkötete alatt rendkívül sokat tett agyütemények fejlesztése érdekében. Szintúgy a vármegye is kezdetől fogva nagy áldozatkészséggel karolta föl a múzeum ügyét. Az állam anyagi hozzájárulásával épült új palotát a háború után csak úgy lehetett befejezni, hogy a veszprémi iparvállalatok és iparosmesterek hazafias önzettségükben ingyen adták a szükséges anyagot és munkát.

A múzeum gyűjteményének magva *Laczkó* Dezső nagyrétű geológiai gyűjtése és a *balacsi ásások* eddigi eredményei. Balácán a *Laczkó* Dezső és *Rhé* Gyula vezetése alatt folytatott ásások egy III. századbéli nagyüri villát tártak föl, amelynek óriási mozaikpadlóit, falképmaradványait a római művészetnek az Alpokon innen pártatlan maradványait. Jóval felülemelkednek a római kolóniák provinciális művészetének szintjén. A geológiai, őskori, római és népvándorláskori gyűjteményeken kívül értékes a Veszprémmegyei Múzeum néprajzi és iparművészeti gyűjteménye, valamint képtára is. A képtár és az iparművészeti gyűjtemény anyagát a Szépművészeti és az Iparművészeti Múzeumok letétele egészítik ki szerencsésen. Itt van összegyűjtve a korán elhunyt nagy tehetségű veszprémi szobrászművészek, *Csikász* Imrénének művészi hagyatéka, művelnek gipszmásolatait. A néprajzi gyűjtemény a Bakony pásztoréletén kívül az ősfoglalkozások minden ágára s a városi céh-

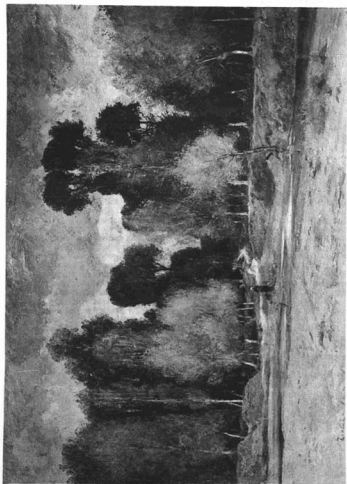
életre is kiterjed. Népművészetünknek nem egy olyan technikáját mutatja be, amely ma már kiveszett. Az iparművészeti gyűjteményben a herendi porcellán fejlődése tanulmányozható, azonkívül a hajdani híres veszprémmegyei agyagipari telepek és lüvegutak termékei is képviselve vannak. Valószággal pompás az egyházművészeti anyag, amelyben a középkortól a múlt század derekáiig terjedő időből származó igen szép miseruhák, ötvösművek szerepelnek. Utóbbiak *Rott* Nándor püspök, a veszprémi káptalan és a megyei evangélikus református egyházak letétele. A múzeum földszinti előcsarnokába a kultúrhistoriái emlékek kerültek. Végül nevezetes a 24 ezres kötetes könyvtár, melynek további fejlesztésén az illetékes körök most dolgoznak. A gyűjteménynek szakszerű és izléses elrendezését *Laczkó* Dezső igazgatónak, *Rhé* Gyulának, valamint *Divald* Kornél és *Visky* Károlynak köszönhetjük.

A Veszprémmegyei Múzeum, melynek létrejöttét a kultuszminiszter oly nagy szeretettel támogatta, tudományos és serkentő példája lehet a többi vidéki múzeális gyűjteményünknek is.

KÜLFÖLDI MÚZEUMOK.

ÚJ REMBRANDT-RAJZ. A berlini metszetgyűjtemény nemrégben új Rembrandt-tollrajz birtokába jutott, mely az irodalomban mind-egyik még ismeretlen volt. A rajz, melynek nagysága 179×211 cm. a müncheni Pinakotékában lévő „Kereszt felállításá”-nak egyik későbbi át dolgozása. Keletkezési ideje a XVII-ik század második fele.

A BÉCSI MŰVÉSZETTÖRTÉNETI MÚZEUM ÚJ IGAZGATÓJA. A bécsi művészettörténeti múzeum igazgatójává Prof. H. J. Her-

PAÁL LÁSZLÓ: PATAK PARTJÁN.

ORISZ. M. KIEH.
KEPZŐMŰVESZERT.
FŐISKOLA

mann udvari tanácsost nevezték ki, aki eddig a szobrászati osztályt vezette és a bécsi egyetemen mint előadó működött. Hermann az olasz reneszánsz szobrászatának kutatása terén szerzett különös érdemeket.

KIÁLLÍTÁSOK.

ÁPRILIS.

Április 1—13-ig Ábel Pann szentföldi festőművész gyűjteményes kiállítása a Nemzeti Szalóban.

Április 20—május 1-ig a „Szövetség” II. kiállítása a Nemzeti Szalóban. E kiállítás keretén belül *Lipóth* Ferenc hátrahagyott művei kerültek bemutatásra.

Április 25—27-ig a Benczúr-lársaság pályázatának kiállítása az Andrássy-úti régi Múcsarnokban.

MÁJUS.

Május 3—12-ig XLIV. csoportkiállítás a Nemzeti Szalóban. E kiállításon Bardócz Árpád, Baumhorn Olga, Krón Jenő, Marsovszky né Szirmai III és Turán Hacker Mária vettek részt, kiegészítették a kiállítást néhai Győri Aranka művel.

Május 2—23-ig Derkovits Gyula kiállítása a Mentornál (Andrássy-út 17).

Május 17-én nyílt meg a Képzőművészeti Társulat tavaszi kiállítása Munkácsy Mihály, László Fülöp, Pentelei Molnár János, Pecz Samu és Hívös László kollekcióival.

Május 17-én nyílt meg a Nemzeti Szalóban az osztrák művészek kiállítása.

Május 24-én Munkácsy Mihály és Paál László emlék-kiállítás nyílt meg az Ernst-Múzeumban.

MŰTEREMKIÁLLÍTÁS. *Bory* Jenő képzőművészeti főiskolai műtermében május hó 20—28 közt szoborműveiből műteremkiállítást rendezett.

MŰTEREMKIÁLLÍTÁS. Czölder Dezső az Adria mentén festett tengerképeiből Ferry Oszkár-utca 4—6. műteremkiállítást rendezett.

LONDON. Nagy Zsigmond, Spanyolországban élő magyar festőművész, Londonban érdekes kiállítást rendezett. A megnyitáson Rubido-Zichy Iván báró követünk, a connaughti herceg és Beatrice hercegnő, az olasz nagykövet és felesége, Mery del Val spanyol követ felesége, Wellington hercegnő, a lársaság, a sajtó és a művészvilág számos kitűnősége jelent meg.

HOLLANDI MŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS.

Amsterdam 650 éves fennállásának alkalmából a nyár folyamán nagy kiállítás készül Amsterdamban, mely a hollandi képzőművészetet fogja bemutatni a legrégibb időkől. A Rijksmuseum bemutatja a képzőművészeti alkotásokat a középkortól 1700-ig, a többi a történelmi múzeumban fog helyet foglalni. Rembrandt külföldön lévő festményei is bemutatásra kerülnek. Így a svéd kormány megígérte, hogy a stockholmi múzeumból kölcsönképen átengedi Claudius Civilis hűségesküjét, Párizs városa átengedi Fabius Maximus portréját. A kiállítást július 1-én akarják megnyitni.

NÉMETALFÖLDI MESTEREK KIÁLLÍTÁSA DETROITBAN.

Nagy érdeklődés mellett nyitották meg a detroiti „Institut of Arts”-ban, mely Dr. W. R. Walentiner vezetése alatt áll, a XVII-ik századbeli németalföldi mesterek műveiből rendezett kiállítást. A kiállítás anyagát Dr. Walentiner detroiti magángyűjteményekből állította össze. Tizenhárom németalföldi művésznek összesen 35 festményét váltogatta ki, ezek között: Aelbert Cuyp, Frans Hals, Meindert Hobbema, Pieter de Hooch, Nicolaes Maes, Jacob van Ruysdael, Jan Steen, Ter Borch, Van de Velde, Vermeer van Delft és Rembrandt nyolc remekművét. Dr. Walentiner a katalógus előszavában, mint az amerikai gyűjtő ízlésére jellemző ténnyt említi, hogy a nyolc festmény mind a művész korábbi alkotása. A korosabb Rembrandt Amerikában sokkal kevesebbre értékelik. Bár a kiállítás anyaga aránylag kicsi, mégis tiszta képet nyújt arról a gazdagságról, melyet az amerikai magángyűjtemények képviselnek.